

SKOGSMÄSTARPROGRAMMET

Examensarbete 2011:29

Mellanskogs medlemmars syn på röjning

*Members of forest owners association Mellanskogs
views on pre-commercial thinning*

David Jansén

Mellanskogs medlemmars syn på röjning

Members of forest owners association Mellanskogs views on pre-commercial thinning.

David Jansén

Handledare: Hans Högberg

Examinator: Eric Sundstedt

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: Grundnivå med minst 60 hp kurs/er på grundnivå som förkunskapskrav

Kurstitel: Kandidatarbete i Skogshushållning

Kurskod: EX0624

Program/utbildning: Skogsmästarprogrammet

Utgivningsort: Skinnskatteberg

Utgivningsår: 2011

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: skogsägare, ungskogsröjning, eftersatt

Sveriges lantbruksuniversitet
Skogsvetenskapliga fakulteten
Skogsmästarskolan

FÖRORD

Detta examensarbete har genomförts på uppdrag av Mellanskog. Rapporten har skrivits enligt Skogsmästarskolans handledning för rapportskrivning och är på nivå C. Det omfattar 15 högskolepoäng, vilket ska motsvara 10 veckors heltidsarbete.

Grundidén för examensarbetet är min egen. Den har sedan vidareutvecklats och preciserats tillsammans med Matts Söderström och flera andra medarbetare på Mellanskog. Med deras hjälp har jag haft möjligheten att genom en enkätundersökning utreda huruvida privata markägare tillgodoser sitt röjningsbehov, av vilken anledning röjning uteblir, samt om det föreligger skillnader mellan olika kategorier markägare.

Stort tack till följande personer som har gjort slutförandet av arbetet möjligt.

- Matts Söderström, stf. regionchef region syd på Mellanskog.
- Sune Nilsson, personalchef Mellanskog.
- Hans Högberg, universitetslektor, Skogsmästarskolan.
- Dan Glöde, Skogsskötselchef Mellanskog.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

Förord.....	iii
Innehållsförteckning.....	v
1. ABSTRACT	1
2. INLEDNING	3
2.1 Bakgrund	3
2.2 Syfte och avgränsning	6
3. MATERIAL OCH METODER	7
4. RESULTAT	9
4.1 Enkäten i sin helhet.....	9
4.2 Betydelsen av att bo på sin fastighet.....	11
4.3 Markägare indelade efter areal	12
5. DISKUSSION	13
5.1 Övergripande synpunkter	13
5.2 Betydelsen av att bo på fastigheten	14
5.3 Betydelsen av skogsfastighetens storlek	15
6. SAMMANFATTNING	17
6.1 Idé och genomförande	17
6.2 Övergripande slutsatser	17
6.3 Betydelsen av att bo på sin fastighet	17
6.4 Fastighetens storlek	18
Källförteckning	19
Bilagor	21

1. ABSTRACT

The main purpose of this study is to investigate the needs of pre-commercial thinning on private owned forest properties, which is considered to be increasing. The reason is believed to be the high cost of labor that pre-commercial thinning brings. Furthermore thinning is costly, the revenue created through pre-commercial thinning are post-poned until the first thinning.

The study was made through a survey among members of Mellanskog forest owners association. The survey was distributed by e-mail. The time to answer was set to two weeks.

The answers indicate that the most common reason why the pre-commercial thinning is delayed, or not done at all, is the forest owner's lack of time. The high cost is also a common reason. The answers to some questions indicate that there is a certain need of advisory service among the owners of small properties, as well as owners that does not live on their property.

2. INLEDNING

2.1 Bakgrund

Ungskogsröjning kan definieras med följande sammanfattning:

”Beståndsvårdande utglesning av plant- och ungskog utan att gagnvirket tas tillvara. Röjningsavfallet kan dock under vissa omständigheter tas tillvara som biobränsle” (Håkansson, 2000).

Det finns olika uppfattningar om hur och i vilken ålder ungskog ska röjas. Tillvägagångssättet varierar naturligtvis med ståndorten då faktorer som t.ex. bonitet, trädslag och viltstammar i hög grad påverkar bedömningen.

Man kan dock i grova drag säga att det gängse tillvägagångssättet i södra och mellersta Sverige i ”Skogsskötselserien Röjning” (Pettersson et al, 2007) är som följer.

Punktröjning/brunnröjning sker när de tilltänkta huvudstammarna nått ca 1,3 meters höjd (brösthöjd). Denna röjnings syftar till att gynna ett begränsat antal huvudstammar. Man röjer alltså en ”brunn” runt varje huvudstam. Det innebär att man röjer ett ca 1-2m stort cirkelformat område och lämnar det övriga beståndet i princip orört. Anledningen till detta är att plantor i ung ålder i första hand hämmas av stubbskott och rotskott av lövträd.

Vid 2-6 meters höjd sker en enkelställning. Enkelställningen genomförs så att de gynnade stammarna ställs i någorlunda regelbundet förband. Denna röjning leder till att de stammar som lämnats kvar kommer att öka i diameter då de genom enkelställningen får mer ljus och näring. Vid enkelställningen röjs även det löv som inte är önskat bort.

Skogsvårdsstyrelsen hade år 2001 tillsammans med Naturvårdsverket ett gemensamt projekt som syftade till att utvärdera effekterna av de förändringar av skogspolitiken som genomfördes 1993 under titeln ”Skogsvårdsorganisationens utvärdering av skogspolitikens effekter - SUS 2001”. Tanken var att skogsägaren skulle ha ”frihet under ansvar”. I rapporten framgår att röjd areal på privatägda skogsfastigheter ökade kontinuerligt från 1979 då röjningsplikten infördes, fram till 1993 då röjningsplikten försvann. Man framhåller även att ungskogsröjning på privatägda skogsfastigheter har minskat påtagligt både vad gäller areal och intensitet därefter.

I skogsstyrelsens rapport ”Orsaksanalys och åtgärdsförslag för nationella skogliga sektorsmål”, som publicerades 2007, nämns en rad fakta i ämnet. Man skriver i rapporten att det akuta röjningsbehov som har funnits sedan mitten på 1990 talet fortsätter att öka. Den uppräckning man kunde skönja bland skogsägarna runt sekelskiftet är inte tillräcklig för att hindra ”röjningsberget” från att växa.

Man uppskattar att det akuta röjningsbehovet år 2004 uppgick till hela 1 200 000 hektar. Det framgår även att målsättningen var att man skulle ha decimerat röjningsbehovet till 700 000 hektar år 2010.

Enligt Skogsdata 2010 som ges ut av riksskogstaxeringen rövdes säsongen 2008/2009 376 100 hektar i Sverige. Skogsdata 2010 uppger även att det slutavverkades 170 000 hektar samma säsong.

Detta innebär att varje slutavverkad hektar genererar drygt 2 hektar med röjningsbehov eftersom man i snitt kan räkna med att ungskog behöver röjas 2 gånger. Så ger denna statistik vid handen att "röjningsberget" bör minska då man i så fall röjer 36 100 hektar mer än vad den avverkade arealen kräver. Man bör dock ha i åtanke att riksskogstaxeringen omfattar hela landet. I den södra delen av landet krävs ibland så mycket som 3 röjningar, medan det i de norra delarna ofta räcker med 1.

Mellanskog har tryckt ett informationshäfte som man kallar "Röjning-en lönsam investering". I detta häfte nämns de fördelar som följer med utförd röjning. Dessa fördelar är följande: att diameterutvecklingen skyndas på vilket ger mer betalt för virket i ett senare skede, att kvalitén på virket höjs vilket även det påverkar ekonomin positivt i framtiden, att man kan gynna det trädslag som lämpar sig bäst för ståndorten, samt att röjda bestånd klarar storm och snöbrott bättre än ett oröjt. Man påpekar även att det kan bli nödvändigt att utföra 2 röjningar och att det ofta tar en till fyra dagar att röja ett hektar. Man uppger att kostnaden för röjning vanligen rör sig mellan 2000 och 3500 sek/hektar, men konstaterar även att grova och höga stammar, och tillika ett högt stamantal, innebär fördyrad röjning.

Man presenterar även ett räkneexempel (baserat på Skogforsks röjningsanalys) där man räknar med ett stamantal på 5000/hektar och en röjningskostnad på 2900sek. Kalkylräntan är satt till 3 %. I exemplet visas att ett netto av en förstagallring utan utförd röjning blir -2372 sek. Samma gallring med utförd röjning skulle ge ett plusnetto på 3257 sek.

Under 2006 gjordes ett examensarbete vid Växjö universitet som behandlade röjning. Undersökningen var ett antal fältstudier på Asa försökspark i Kronoberg. Tanken var att man skulle jämföra olika skötselåtgärder i röjningsbestånd. I ett bestånd med så kallad eftersatt röjning gjorde man ett "energiuttag". Man jämförde sedan resultatet med att: göra en sen röjning, underröja och gallra, och att gallra direkt. Man kom fram till att energiuttaget inte bara gick ihop sig ekonomiskt, utan också "utökade sitt ekonomiska försprång gentemot de andra alternativen i de båda gallringarna, eftersom den snabbare diameterutvecklingen innebar lägre kostnader och högre intäkter" (Rosander, 2006).

Skogforsk gav 2009 ut en arbetsrapport som man kallade "Jämförande studie av olika tekniker för skogsbränsleuttag". Det som undersöktes i studien var olika tillvägagångssätt vid uttag av skogsbränsle i eftersatta röjningar. Som bakgrund

nämns att den stora arealen eftersatt röjningsskog i Sverige har en stor potential att tas till vara som biobränsle, samt det ökade intresset för icke fossila bränslen. Studien gjordes i Färila med Mellanskog som värd. Systemen som användes var följande: NARVA-GRIPEN 1500-40E som är ett klippande aggregat, BRACKE C16. A ett aggregat med sågklinga, OCH LOG MAX 4000 som är ett flerträdshanterande aggregat med sågklinga. Stamantalet var innan uttaget drygt 5000/ hektar. Genomsnittliga brösthöjdsdiametern var 8,5 cm. Medelhöjden var 11,2 m. Stamantalet får anses vara väldigt högt för skog med den höjden, liksom brösthöjdsdiametern är förhållandevis låg. Studien visade att de totala nettovärdena efter ingreppet varierade ganska kraftigt. Det lägsta var -4 220 kr för Bracke. Det högsta blev ett plusnetto på 3 636 kr för Log max. Man påpekar dock att dessa resultat får anses vara ovanligt höga på grund av det höga stamantalet, det stora uttaget, och det korta skotningsavståndet. Dessa förhållanden passade LOG MAX bäst (Iwarsson Wide, Belbo, 2009).

En doktorsavhandling i Umeå 2004 behandlade nya och alternativa tekniker och tillvägagångssätt för ungskogsröjning. Det sägs i rapporten att kostnaderna för röjning har ökat i förhållande till de övriga kostnaderna i skogsbruket. Man påpekar också att utvecklingen för röjningsmetoder har gått väldigt långsamt jämfört med utvecklingen på andra håll i skogsbruket. Dessa två faktorer har bidragit till att röjningsingreppen har minskat de senaste årtiondena i Sverige. Man menar vidare att toppröjning av sekundära stammar(d.v.s. inte huvudstammarna) kan vara ett intressant alternativ, både i biologisk, teknisk, och ekonomisk synvinkel. De toppade stammarna står kvar länge nog för att bidra till kvalitetsdaning av huvudstammarna, men försvinner i god tid till första gallringen (Lingé, 2004).

2.2 Syfte och avgränsning

Syftet för detta examensarbete lyder som följer: att undersöka i vilken utsträckning Mellanskogs medlemmar i region syd tillgodoser behovet av ungskogsröjning på sina skogsfastigheter och att undersöka av vilken anledning ungskogsröjning uteblir samt att undersöka om olika kategorier markägare är olika måna om att få ungskogsröjning utförd.

Kategorierna som ska undersökas är dels åbor, respektive utbor, och dels markägare indelade efter fastighetens areal. Mellanskog har ca 32000 medlemmar. Drygt hälften av de privata skogsägarna i Mellanskogs verksamhetsområde är medlemmar i Mellanskog.

Mellanskogs region syd figur 2.1

3. MATERIAL OCH METODER

Undersökningen har gått till på så sätt att en enkät har skickats ut till samtliga medlemmar och leverantörer i Mellanskogs region syd, som finns med i Mellanskogs adressregister. Till region syd hör följande av Mellanskogs virkesområden: Norra Värmland, Södra Värmland, Örebro, Västmanland, Sörmland, Uppsala, Stockholm, och Gotland. Detta urval resulterade i att enkäten skickades ut till 4279 mottagare. Inkomna svar bearbetades på Mellanskogs huvudkontor i Uppsala.

I Enkätboken av Jan Trost som gavs ut av studentlitteratur 2001 ges en grundläggande beskrivning om hur man lämpligen bör genomföra en enkätundersökning. I boken finns både instruktioner om hela förloppet, och om mindre detaljer.

Man understryker betydelsen av att ha syftet med undersökningen klar för sig från början och därefter utforma enkäten efter det. På så vis blir det lättare att utforma relevanta frågor.

Jan Trost skriver att han upplever att kvalitativa studier inte anses hålla samma kvalité som kvantitativa. Han menar själv att kvalitativa studier inte sällan är minst lika viktiga som kvantitativa.

Författaren tar i boken upp att relationen mellan den som skickar enkäten och den som ska besvara den är mycket viktig. Han menar bland annat att man inte kan sätta något större värde på svaren om inte sekretessen kan garanteras.

Detta är en av flera anledningar till att en del tid bör läggas på att utforma ett så kallat "missivbrev" som följer med enkäten. I detta förklaras bakgrunden till undersökningen, dess syfte och mål, samt behandlar rent praktiska saker så som t.ex. sekretess.

4. RESULTAT

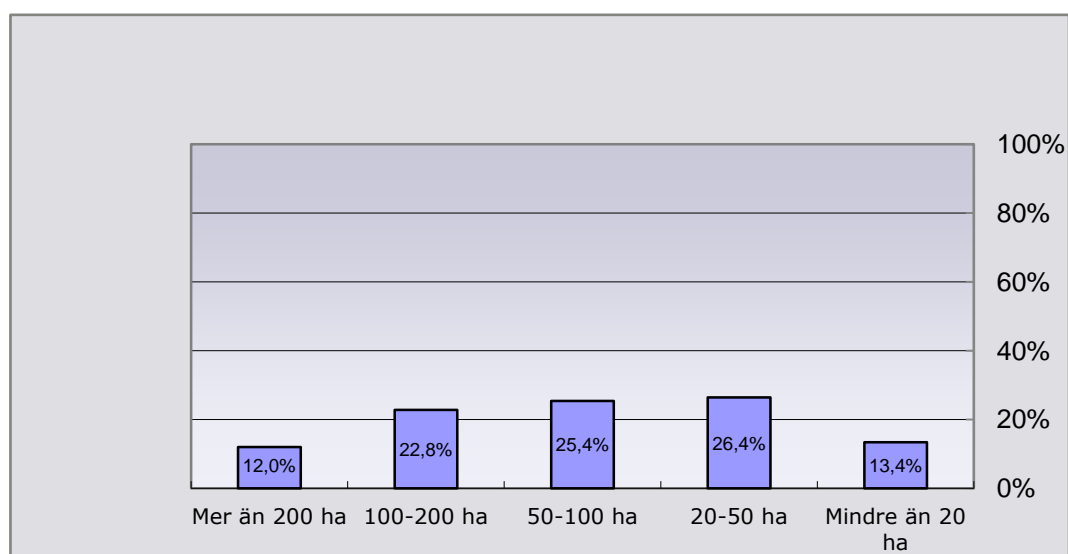
Antalet mottagare blev totalt 4279. Antalet svarande blev totalt 1457.
Svarsfrekvensen var 34,4 %.

4.1 Enkäten i sin helhet

Till att börja med tas resultatet av enkäten i sin helhet upp. Det vill säga helt utan filtrering på varken areal eller avstånd mellan hem och fastighet.

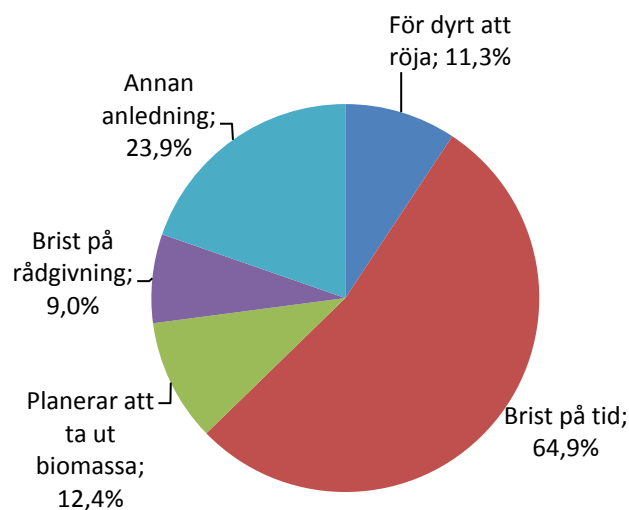
Den första frågan lyder: bor ni på eller inom 30 km ifrån er fastighet? På den svarade 73,2 % att så var fallet. Den kategorin som här har svarat ja kallas i rapporten för åbor. De som svarat nej kallas utbor.

Den andra frågan tar upp fastighetens storlek. Den svarande har där fem alternativ att välja mellan. Dessa är som följer: mindre än 20 ha, 20-50 ha, 50-100 ha, 100-200 ha, mer än 200 ha. Svaren visade sig vara närmast normalfördelade, vilket illustreras i diagrammet nedan.

Figur 4.1 Fördelning av areal på de svarandes fastigheter.

På fråga tre undrar man om den svarande anser att det finns behov av plant/ungskogsröjning på fastigheten under kommande säsong. Hela 71,9 % svarade att behov fanns. Om man angav jakande svar fick man även ange hur många hektar behovet avsåg. Medelvärde var 7,6 ha. De som svarat ja på fråga tre fick även svara på frågan om man ansåg att det fanns så kallad eftersatt röjning på fastigheten. Detta var förtydligat som orörd skog högre än 5 m. På den frågan var det 46,2 % som svarade ja. Medeltalet eftersatt röjning var 7,35 hektar. Den sista följdfrågan var av vilken anledning röjningsbehovet var eftersatt. Svarsalternativen var följande: för dyrt att röja, planerar att röja själv, brist på tid, planerar att ta ut biomassa/energisoriment, bristande kunskap/rådgivning, annan anledning. Det vanligaste svaret var att man planerade att röja själv, och hade brist på tid, som angavs av hela 64,9 %. 23,9 % angav "annan anledning". I övrigt var fördelningen tämligen jämn

Figur 4.2 Anledning som de svarande har angivit till att röjningsbehovet har blivit eftersatt. Medeltalet för eftersatt röjning var 7,35 ha.

På fråga nummer 8 undrade man om de svarande "tycker att det är viktigt med en välskött (välröjd) skog. Hela 97,8 % svarade ja. Följdfråga på jakande svar var: av vilken anledning tycker ni att det är viktigt med en välröjd skog? 70,6 % svarade att det är viktigt för att i möjligaste mån få god avkastning. 26,1 % svarade att det är viktigt, eftersom det är en hederssak med välröjd skog.

Den elfte frågan gällde på vilket sätt de svarande såg på röjning som en ekonomisk investering. Hela 50,9 % svarade att de ansåg att röjning är en mycket god investering, och 43 % ansåg att det i alla fall är en någorlunda lönsam investering.

Fråga tolv utredde i vilken grad de svarande är självverksamma i ungskogsröjningen på sina fastigheter. Hela 45,9 % angav att de är helt självverksamma, 28,2 % att de köper ca hälften av tjänsterna, och 25,9 % att de köper alla tjänster.

På fråga tretton undrade man hur många timmar som uppskattningsvis lades ner på ungskogsröjning på de svarandes fastigheter (köp av tjänst och eget arbete). 32,4 % svarade att det lades mindre än 20 timmar. Det vanligaste svaret var 20-40 timmar, som angavs av 39,4 %. 22,5 % svarade 40-100 timmar, och till sist svarade 5,7 % att de lade mer än 100 timmar.

Den fjortonde frågan gällde vilken timkostnad som de svarande ansåg rimlig för att få ungskogsröjning utförd (kr inkl sociala avgifter). Det vanligaste svaret var att man inte visste vilken timkostnad som var rimlig. Detta svar angavs av hela 31,3 %. Det näst vanligaste svaret var 300 kr/timme vilket angavs av 27,9 %.

Fråga femton utredde om de svarande fann att ensamarbete var ett problem vid ungskogsröjning. 88,5 % av de svarande ansåg dock att detta inte var något hinder.

På fråga sjutton undrade man om de svarande skulle vara intresserade av personlig rådgivning beträffande val av bestånd att röja. 27,3 % svarade ja, och 31 % kanske.

Slutligen frågade man om de svarande skulle kunna tänka sig att beställa sin nästkommande röjning via Mellanskogs hemsida. 38,4 % svarade ja.

4.2 Betydelsen av att bo på sin fastighet

På frågan om det finns röjningsbehov på fastigheten under kommande säsong fanns en viss skillnad mellan åbor och utbor. Bland åborna angav 75,3 % att det fanns behov, medan inte mer än 63,1 % av utborna svarade ja på frågan.

På följdfrågan där man undrar om det finns eftersatt röjning på fastigheten är skillnaden försumbar (0,7 %).

När det gällde det skäl som angivits till att behovet blivit eftersatt fanns inga markanta skillnader. Möjligen bör nämnas att åbor i något större utsträckning ämnade ta ut biomassa. Samt att utborna i större utsträckning angav att det eftersatta behovet berodde på bristande kunskap, eller rådgivning.

På frågan om hur de svarande ser på röjning som ekonomisk investering var skillnaderna som tidigare relativt små. Dock tyckte 53,7 % av åborna, gentemot 43,5 % av utborna att röjning är en mycket lönsam investering.

Vad gäller frågan om hur många timmar som varje år läggs på ungskogsröjning på de svarandes fastigheter var trenden tydlig, och visade att åbor i större utsträckning än utbor röjde på sin fastighet. Dock var inte skillnaden väldigt stor. Till exempel angav 31,2 % av åborna det lägsta alternativet "mindre än 20 timmar/år" gentemot 35,9 % av utborna.

Utbor visade sig i större utsträckning än åbor vara intresserad av personlig rådgivning beträffande val av bestånd att röja. Men som tidigare var skillnaderna inte särskilt stora.

4.3 Markägare indelade efter areal

Andelen av de svarande som ansåg sig ha röjningsbehov på sin fastighet ökade tämligen linjärt med ökad areal. Bland de som har fastigheter mindre än 20 ha angav 43,5 % att det fanns röjningsbehov. och 86,5 % av de som har fastigheter större än 200 hektar.

Mönstret var ungefär det samma på frågan om de svarande ansåg att det fanns eftersatt röjning på fastigheten. Möjligen var skillnaden mellan de minsta och de största fastigheterna något mindre än på frågan innan. Bland kategorin fastigheter mindre än 20 ha svarade 32,8 % att eftersatt behov fanns, jämfört med 55,1% hos den kategorin med störst fastigheter, det vill säga mer än 200 ha.

På frågan om av vilken anledning röjningsbehovet blivit eftersatt fanns 2 tydliga tendenser. För det första är svaret att man planerar att röja själv, men lider av tidsbrist vanligare ju mindre fastigheten är. För det andra är svaret att det beror på någon annan anledning än de föreslagna vanligare med ökad areal. Den minsta kategorin följer dock inte mönstret.

Även på frågan om hur man ser på röjning som ekonomisk investering kan man se ett tydligt mönster. De större markägarna anser i mycket högre grad än de mindre att röjning är en god investering. Endast 28,8 % i den minsta kategorin ansåg att röjning är en mycket lönsam ekonomisk investering. Detta jämfört med hela 66,5 % bland de svarande i den kategorin med störst fastigheter.

På frågan som utredde hur många timmar som uppskattningsvis lades på ungskogsröjning på de svarandes fastigheter var svaren fördelade på så vis att de som äger en stor fastighet röjer fler timmar än de som äger en liten. Noterbart är dock att hela 9,1 % av de som har en fastighet större än 200 ha röjer mindre än 20 timmar/år. Samt att så mycket 28,3 % av de i den minsta kategorin lägger mellan 20 och 40 timmar/år på ungskogsröjning.

På frågan om de svarande skulle vara intresserade av personlig rådgivning är det svårt att se att svaren följer något särskilt mönster efter areal, bortsett ifrån att den kategorin med minst fastigheter i mindre utsträckning var intresserade av rådgivning.

5. DISKUSSION

5.1 Övergripande synpunkter

Till att börja med bör nämnas att en svarsfrekvens som i det här fallet hamnade på 34,4 % får anses vara tämligen hög för en enkät som skickas ut via email. En stor anledning till att så pass många har tagit sig tid att svara bör vara att medlemmarna känner stort förtroende för Mellanskog som organisation. Det är också troligt att de svarande finner tillfredsställelse av känslan av att man hjälper till med att finna lösningar på existerande problem.

Det är dock tänkbart att den kategori skogsägare som tar sig tid att svara på en enkät, är mer engagerade i sitt skogsbruk än de som avstår från att svara. Det kan därför tänkas att dessa har agerat mer medvetet i sitt skogsbruk än den kategorin som har avstått från att svara. Detta är naturligtvis en grov generalisering, och det är förstås omöjligt att veta i vilken utsträckning det stämmer. Men möjligheten bör dock tas i beaktande.

En annan aspekt som bör beaktas är att ca fjärdedel av de svarande har angivit att det faktum att det är en hederssak med en välröjd skog som sitt viktigaste skäl att röja. Med detta känt kan man möjligen tänka sig att vissa svarande, medvetet eller omedvetet har vinklat sina svar för att blidka sitt eget samvete. Möjligen har det till exempel känts betydligt bättre att på frågan om anledning till utebliven röjning ange tidsbrist, i stället för att man finner kostnaden för hög. Man skulle kunna tänka sig att samma sak sker när man ska göra bedömningen av om man har ett eftersatt röjningsbehov eller ej, eftersom hela 71,9 % av de svarande anger att man har röjningsbehov under kommande säsong. Men det är endast 46,2 % som anser sig ha ett eftersatt behov.

Om man studerar svaren från enkäten utan sortering eller urval kan man skönja en visst mått av själv motsägelse. Det är som sagt 71,9 % som anser sig ha röjningsbehov under kommande säsong. Ca 70 % av de svarande anger ekonomisk avkastning som sitt främsta skäl att röja. Samtidigt svarar nästan 95 % att man ser röjning som en någorlunda, eller mycket lönsam ekonomisk investering.

Med det ovan nämnda som bakgrund kan man tycka att de nästan 65 % som angav att röjningen uteblivit på grund av tidsbrist borde ha lejt för att sörja för att få röjningen utförd, och i sin tur ökat den ekonomiska avkastningen. Att det förhåller sig på detta sätt bör rimligt till stor del bero på att man inte känner sig tillräckligt motiverad för att skjuta till kapital för en åtgärd som inte ger avkastning för än om 10-15 år fram i tiden. Även detta får anses vara ett motsägelsefullt agerande då skogsägandet hela tiden präglas av åtgärder och ställningstaganden som får betydelse först långt fram i tiden.

Man hade möjligen kunnat tro att en stor andel markägare tänker sig att ta ut så kallad biomassa istället för att röja, och på detta sätt få en intäkt istället för en utgift. Dock har endast 12,4 % av de svarande angett ett sådant svar.

Ca 40 % av de svarande har angett att det på deras fastighet läggs ner 20-40 timmar på ungskogsröjning per år, och dryga 22 % anger att det är så mycket som 40-100 timmar. Man kan möjligen tycka att sådana arbetsinsatser i stor utsträckning borde täcka röjningsbehovet på de flesta fastigheter.

Hela 45,9 % uppger att de är helt självverksamma i arbetet med ungskogsröjning. Endast 25,9 % uppger att de köper alla dylika tjänster. Eftersom andelen utbor var 26,8 % hade man kunnat anta att dessa var överrepresenterade bland de som köpte alla tjänster. Detta var dock inte fallet, vilket vi återkommer till senare i diskussionen.

Vad gäller frågan om vilken timkostnad som de svarande fann rimlig för röjningsarbete så var det mest anmärkningsvärda att hela 31,3 % inte visste vilken kostnad som kunde vara rimlig. I övrigt var spridningen ganska normalt fördelad med mest svar på 300 sek/h inklusive sociala kostnader.

Möjligen något mot förmodan var det bara 11,5 % som angav att ensamarbete vid ungskogsröjning utgjorde ett problem. Kanske är det så att de som är självverksamma på sin skogsfastighet är helt vana vid att arbeta ensamma, och därför inte reflekterat över alternativen.

På frågan om skogsägaren skulle vara intresserad av personlig rådgivning beträffande val av bestånd att röja var intresset för rådgivning oväntat högt. 23,7 % svarade ja på frågan, och 31 % svarade kanske. Detta, precis som många andra svar, visar att det finns mycket att arbeta med vad gäller rådgivning och information.

5.2 Betydelsen av att bo på fastigheten

Beträffande svaren från åbor respektive utbor är det svårt att dra några slutsatser. På frågan om det finns röjningsbehov på fastigheten under kommande säsong svarar 73,3 % av åborna ja, medan bara 63,1 % av utborna svara ja på samma fråga. Samma tendens finns på svaren på frågan om det finns eftersatt röjning på fastigheten. Skillnaden är dock inte alls lika påtaglig på den frågan. Svaren från dessa båda frågor ger ju rimligtvis vid handen att utbor är mer medvetna om fördelarna med röjning eftersom de i större utsträckning sörjer för att få den utförd.

När man studerar andra frågor säger svaren från utborna annorlunda. Till att börja med så är antalet timmar som lagts på ungskogsröjning färre än vad som angivits av åborna. Detta i sig bör väl tala sitt tydliga språk.

På frågan hur man ser på röjning som ekonomisk investering svarar 53,6 % av åborna att man tycker att det är en mycket lönsam investering, medan endast 43,5 % av utborna ser röjning som en mycket god investering.

Utborna har i större utsträckning angett att de skulle vara intresserade av personlig rådgivning beträffande val av bestånd att röja. Av detta skulle man kunna dra två slutsatser. Dels att utborna är mindre kunniga i skogsbruk, och därför behöver rådgivning. Men det skulle också kunna betyda att utborna är mer intresserade, och öppna för synpunkter, än åbor. På frågan som gäller av vilken anledning röjningsbehovet har blivit eftersatt är det svårt att se något mönster, då skillnaderna är små.

Frågan man måste ställa sig är om det är rimligt att anta att utborna har uppskattat sitt röjningsbehov på ett riktigt sätt. Till att börja med förefaller det mer troligt att de skogsägare som bor på eller i närheten av sin skog i högre grad sörjer för ungskogsröjningen. Mot bakgrund av utbornas svar på frågorna om lönsamhet, och rådgivning och nedlagda timmar på röjning, kan man dra slutsatsen att de i lägre grad är införstådda med förutsättningar och fördelar med röjning. Detta kan i sin tur ha lett till att utborna helt enkelt har underskattat sitt behov.

Här är det naturligtvis bara fråga om spekulationer. Det skulle ju även kunna tänkas att utbor ser på sitt skogsäggande mer strikt ekonomiskt och helt enkelt är angelägnare att få röjningen utförd.

Möjligen vore det en god idé att undersöka saken noggrannare. Eventuellt behöver mer information och rådgivning bli tillgänglig, särskilt för utbor.

5.3 Betydelsen av skogsfastighetens storlek

När man studerar svaren med sortering efter fastighetens storlek kan man till att börja med dra sådana slutsatser som är helt logiska. Till exempel att den kategori som har störst fastighet har störst röjningsbehov. De lägger ner mest timmar på röjning etc.

Men man finner även mönster som inte är lika självklara. Det kan till exempel tyckas orimligt att hela 32,8 % av fastigheterna som är mindre än 20 ha har eftersatta röjningsprojekt. En annan sak som möjligen är lite överraskande är att ägarna till stora fastigheter i mycket större utsträckning än ägarna till mindre fastigheter ser på röjning som en god investering. Bland ägarna till fastigheter mindre än 20 ha var det bara 28,8 % som ansåg att röjning var en mycket lönsam investering. På samma fråga angav 66,5 % av ägarna till fastigheter större än 200 ha detta svarsalternativ. En del av förklaringen är förstås att ägarna till stora fastigheter ofta har en betydande del av sitt kapital bundet i skogen. Med detta i åtanke förefaller det ju inte så konstigt att denna kategori är mer

skogsekonomiskt orienterad. För det andra innebär ju en stor fastighet att man oftare får göra ekonomiska överväganden. Först som sist bör dock påpekas att en röjningsinsatts på lång sikt är en lika god investering för en liten markägare som för en stor.

På frågan om skogsägaren vore intresserad av personlig rådgivning beträffande val av bestånd att röja finns inga tydliga skillnader. Möjligen bör nämnas att den minsta arealkategorin i något mindre utsträckning än de andra angav att de vore intresserade.

Svaren på dessa frågor pekar på att ägarna till mindre fastigheter i regel inte tänker i lika ekonomiska termer som ägarna till större fastigheter, det finns ju ett orimligt högt röjningsbehov på de minsta fastigheterna, samtidigt som ägarna till dessa inte i samma utsträckning anser röjningen lönsam.

Man skulle kunna tänka sig att den här gruppen fastighetsägare i hög grad borde bli föremål för information och utbildning, inte minst eftersom de små fastigheterna sammanlagt torde utgöra en avsevärd areal.

6. SAMMANFATTNING

6.1 Idé och genomförande

Idén till detta examensarbete kommer ursprungligen från mig själv. Syftet och frågeställningen har sedan preciserats tillsammans med min handledare på Mellanskog, Matts Söderström. Handledare på Skogsmästarskolan har varit Hans Högberg.

Syftet har varit att utreda i vilken mån Mellanskogs medlemmar tillgodoser röjningsbehovet på sina fastigheter och att, om så inte är fallet, undersöka av vilken anledning ungsogsröjning uteblir. Vi ville även undersöka om olika kategorier av markägare är olika måna om att få ungsogsröjning utförd.

Undersökningen har gått till på så vis att en enkätundersökning har genomförts bland de av Mellanskogs medlemmar och leverantörer i region syd som funnits i Mellanskogs mailbas, totalt 4 279 st. Svarsfrekvensen var 34,4 %, det vill säga 1 457.

6.2 Övergripande slutsatser

Undersökningen visade att 71,9 % av de svarande ansåg sig ha röjningsbehov på sin fastighet. 46,2 % av de svarande ansåg att det fanns så kallad eftersatt röjning på sina fastigheter. Den vanligaste anledningen man angav till att röjningsbehovet blivit eftersatt var att man tänkt röja själv, men inte hunnit. Detta skäl angav hela 64,9 %. Det var endast 11,3 % som angav att man fann ungsogsröjning för dyr. 54,7 % av de svarande angav att de var, eller kunde vara, intresserade av personlig rådgivning beträffande val av bestånd att röja.

6.3 Betydelsen av att bo på sin fastighet

Mellan åbor och utbor fanns vissa skillnader, men kanske inte nödvändigtvis samband. Utborna angav till exempel i mindre utsträckning än åbor att man hade såväl röjningsbehov kommande säsong, som eftersatt röjningsbehov på sina respektive fastigheter. Mot bakgrund av detta förefaller det ju märkligt att utborna har angett färre timmar per år som lagts på ungsogsröjning än åbor. Utborna har dessutom i mindre grad ansett att röjning är en god ekonomisk investering.

Utbora har i högre grad än åbor svarat att de vore intresserade av personlig rådgivning beträffande bestånd att röja. En slutsats som man kan dra är att det föreligger risk för att utborna tenderar att underskatta sitt röjningsbehov.

6.4 Fastighetens storlek

När man studerade svar från markägare indelade efter areal fann vi vissa tydliga mönster. Till exempel att större markägare lägger mer tid på röjning. Det var även väntat att de större markägarna i högre grad hade röjningsbehov på sina fastigheter. Möjligen kunde man ha väntat sig att de allra minsta markägarna i hög grad skulle ha tillgodosett allt röjningsbehov. Så var dock inte fallet.

Vad som även var anmärkningsvärt var att andelen skogsägare som såg röjning som en god investering sjönk dramatiskt med sjunkande areal.

Det kan tänkas att det vore lämpligt med ökade ansträngningar med information och rådgivning för de mindre markägarna, och för utbor. Mycket vore vunnet om man kunde få även dessa kategorier att se på sitt skogsäggande ur ett mer ekonomiskt och produktionsinriktat perspektiv.

KÄLLFÖRTECKNING

Håkansson, M (red): Skogsenencyklopedin. Sveriges skogsvårdsförbund 2000

Skogsskötselserien nr 6 röjning. Skogsstyrelsen, Nils Pettersson, Nils Fahlvik, Anders Karlsson. 2007

Skogsvårdsorganisationens utvärdering av skogspolitiken
effekter - SUS 2001

Skogsstyrelsen. Orsaksanalys och åtgärdsförslag för nationella skogliga
sektorsmål 2007

Riksskogstaxeringen. Skogsdata 2010

Mellanskog. Röjning- en lönsam investering 2004

Konrad Rosander. Stråkröjning och skogsbränsleuttag i unga granbestånd jämfört
med konventionella metoder 2006

Maria Iwarsson Wide & Helmer Belbo. Jämförande studie av olika tekniker för
skogsbränsleuttag 2009

Daniel Lingé. New technical and alternative
silvicultural approaches to
Pre-commercial thinning 2004

Jan Trost. Enkätboken 2001

BILAGOR

Bilaga 1

Frågor och svarsalternativ

1. Bor ni på eller inom 30 km från er fastighet? Ja, Nej.
2. Hur stor är er fastighet? Mindre än 20 ha, 20-50 ha, 50-100 ha, 100-200 ha, mer än 200 ha.
3. Finns behov av plant/ungskogsröjning på er fastighet under kommande säsong? ja, nej.

Följdfråga på jakande svar: hur många ha?

4. Anser ni att det finns så kallad eftersatt röjning(oröjningsskog högre än 5 m) på er fastighet? Ja, nej.

Följdfråga på jakande svar:

Av vilken anledning har röjningsbehovet blivit eftersatt?

För dyrt att röja, planerar att röja själv. Brist på tid, planerar att ta ut biomassa/energisortiment, Bristande kunskap/rådgivning, annan anledning.

Nästa följdfråga på jakande svar: hur många ha eftersatt röjning finns på er fastighet?

5. Tycker ni att det är viktigt att ha en "välskött"(välröjd) skog? Ja, nej.

Följdfråga på jakande svar:

Av vilken anledning tycker ni att det är viktigt med en välröjd skog?

Det är viktigt att i möjligaste mån få god avkastning, Det är viktigt då det är en hederssak att ha en välskött skog, Annan anledning.

Följdfråga på nekande svar:

Av vilken anledning tycker ni att det inte är viktigt med en välröjd skog?

Det är inte viktigt eftersom röjning inte ger god lönsamhet, Det är inte viktigt eftersom ni inte prioriterar ekonomisk lönsamhet, Annan anledning.

6. Hur ser ni på ungskogsröjning som en ekonomisk investering?

Mycket lönsam, Någorlunda lönsam, Olönsam.

7. I vilken omfattning är ni självverksam i ungskogsröjningen på er fastighet?

Helt självverksam, köper ca hälften av tjänsterna, köper alla tjänster.

8. Hur många timmar läggs uppskattningsvis ner på ungskogsröjning på er fastighet/år(köp av tjänst och eget arbete)?

Mindre än 20 tim, 20-40 tim, 40-100 tim, mer än 100 tim.

9. Vilken timkostnad finner ni rimlig för röjningsarbete (kr inkl. sociala avgifter)?

200 kr, 250 kr, 300 kr, 350 kr, 400 kr, Vet ej.

10. Anser ni att ensamarbete vid ungskogsröjning är ett problem som hindrar er från att vara självverksam?

Ja, Nej.

Följdfråga på jakande svar:

Skulle problem med ensamarbete kunna avhjälpas med kurs/utbildning för övriga delar av familjen?

Ja, Nej, Kanske.

11. Skulle ni vara intresserad av personlig rådgivning beträffande val av bestånd att röja?

Ja, Nej, Kanske.

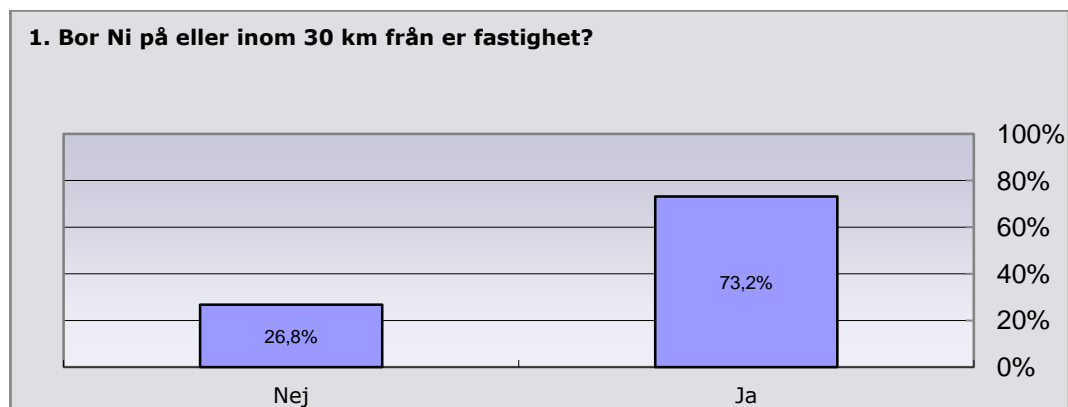
12. Kan ni tänka er att beställa kommande röjningar vi Mellanskogs hemsida?

Ja, Nej.

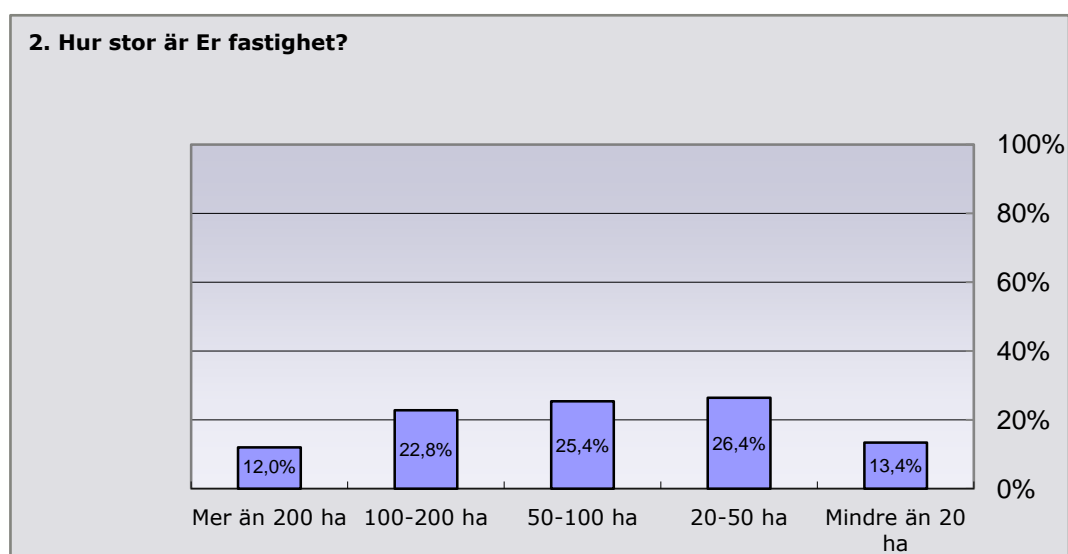
Efter en vecka skickades en påminnelse om att svara ut. Efter ytterligare en vecka avslutades undersökningen.

Svar på enkäten i sin helhet

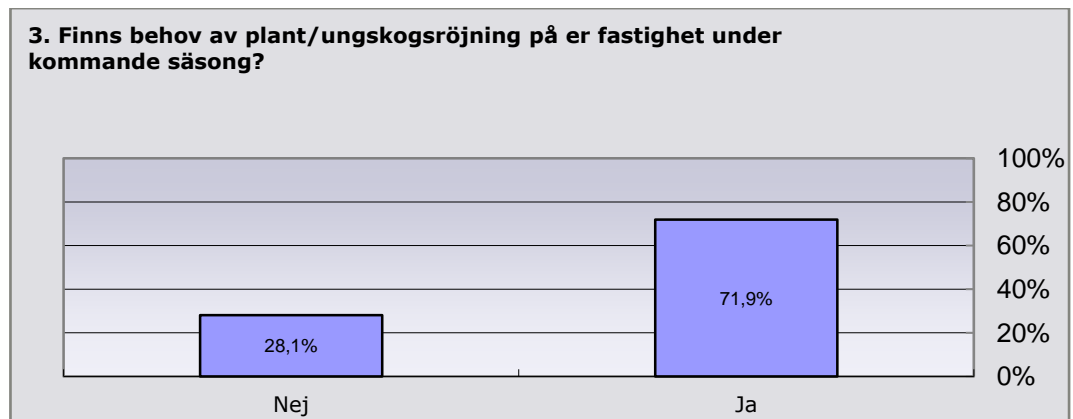
Nedan visas resultatet av enkät undersökningen i sin helhet.

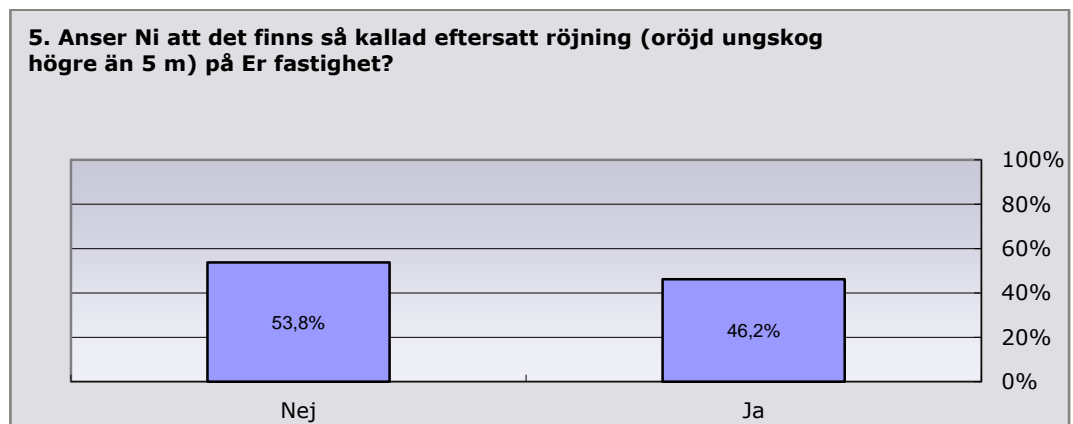
Figur 1 Fördelning mellan åbor och utbor bland de svarande.

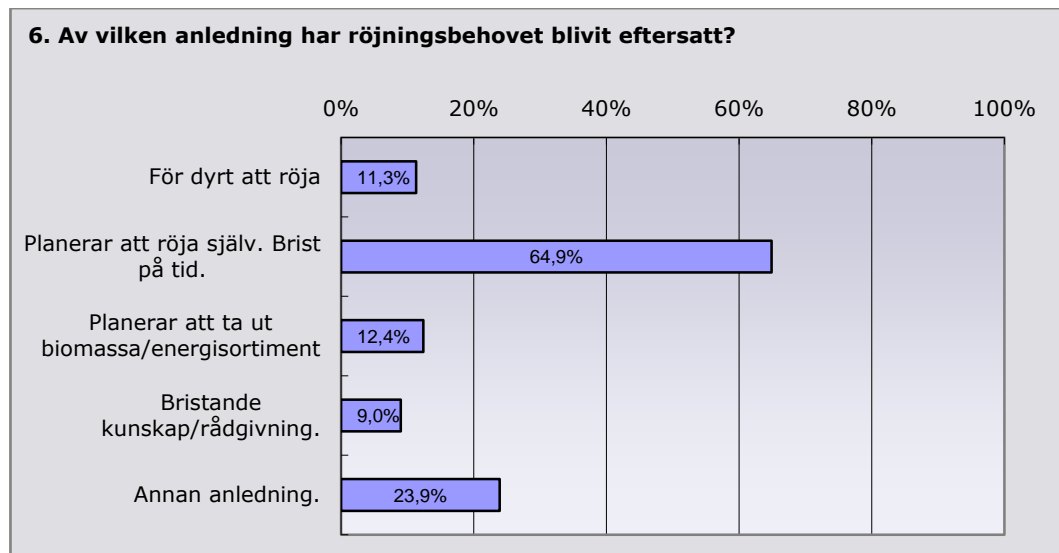
Figur 2 Fördelning av areal på de svarandes fastigheter.

Figur 3 Andel av de svarande som anser sig ha behov av plant/ungskogsröjning på sin fastighet. Medeltalet för röjningsbehovet var 7,6 ha.

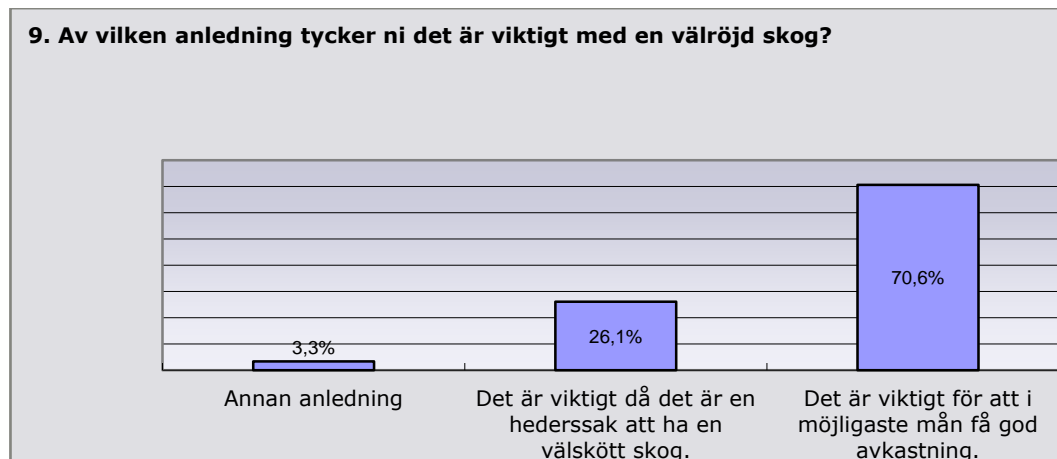
Figur 4 Andel av de svarande som anser att det finns eftersatt röjningsbehov på sin fastighet.

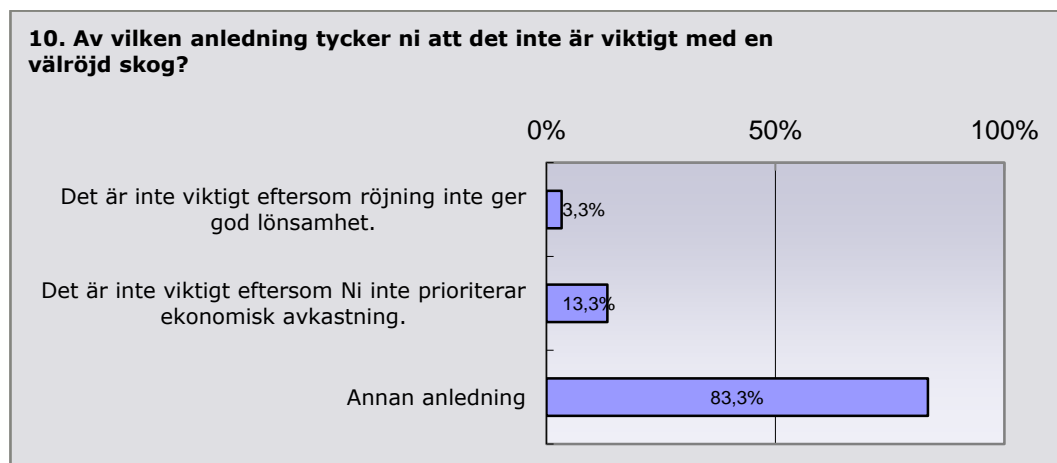
Figur 5 Anledning som de svarande har angivit till att röjningsbehovet har blivit eftersatt. Medeltalet för eftersatt röjning var 7,35 ha.

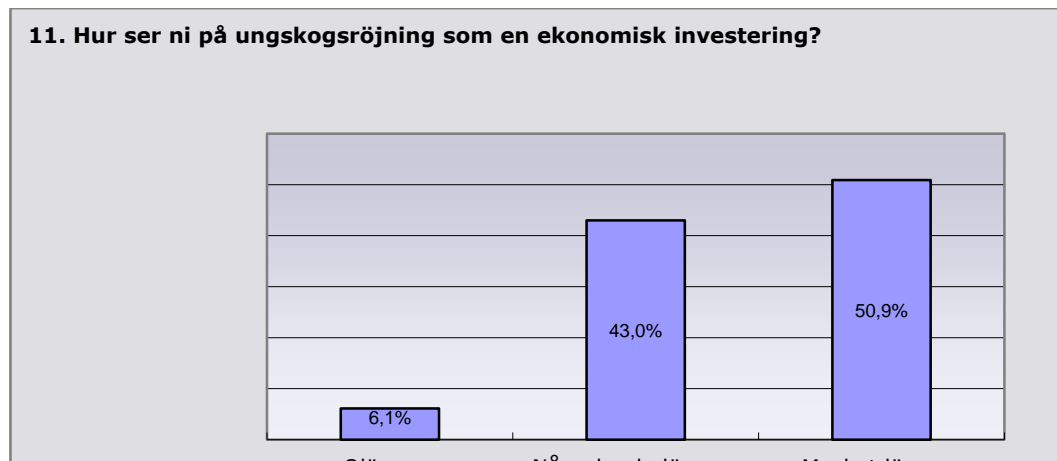
Figur 6 Andel av de svarande som anser att det är viktigt att ha en välröjd skog.

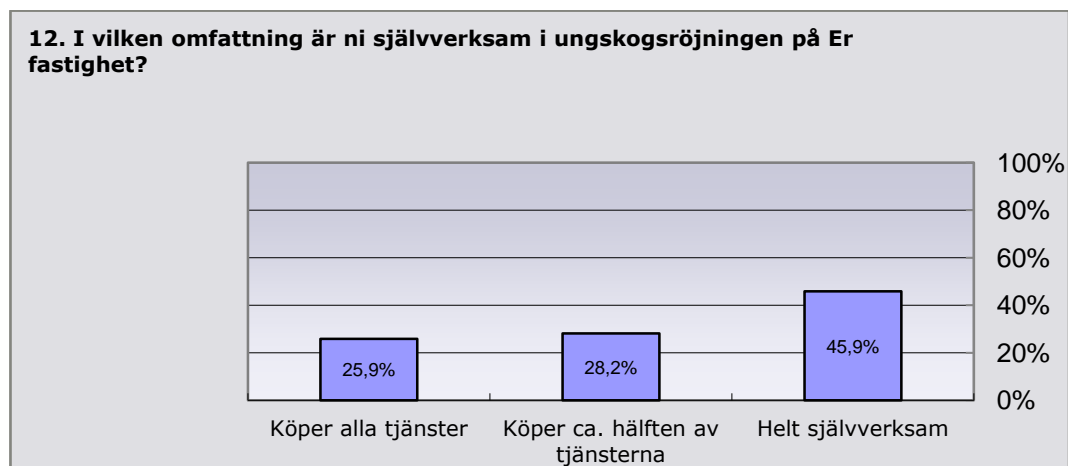
Figur 7 Angivet skäl till att de svarande finner det viktigt att ha en välröjd skog.

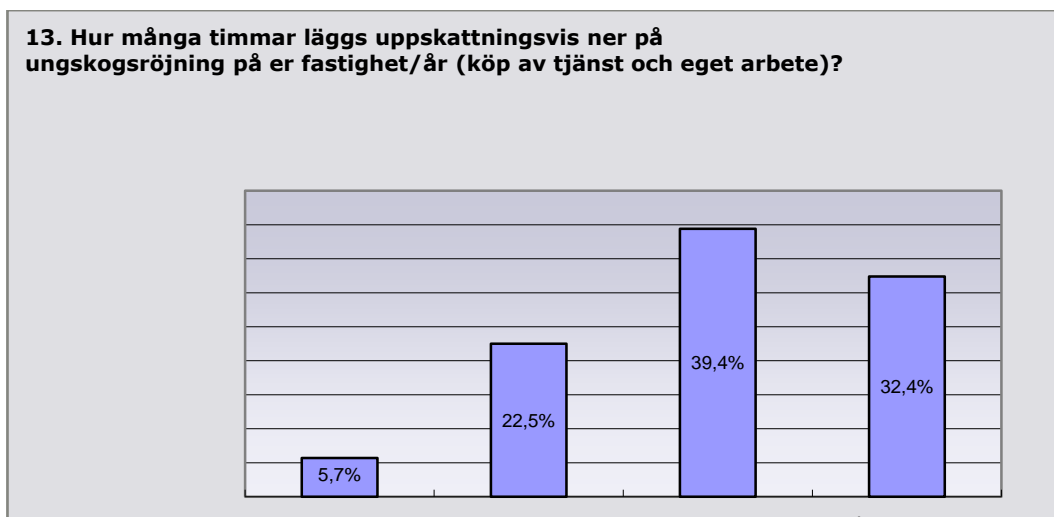
Figur 8 Angivet skäl till att de svarande inte finner det viktigt att ha en välröjd skog.

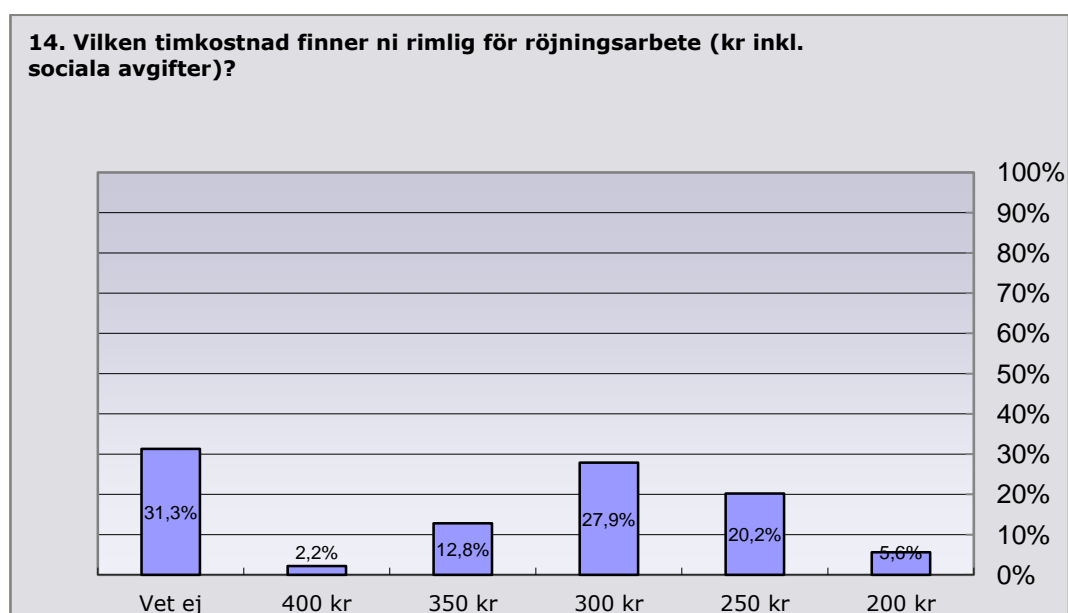
Figur 9 Hur de svarande ser på röjning som ekonomisk investering.

Figur 10 I vilken utsträckning de svarande är självverksamma i ungskogsröjningen på sin skogsfastighet.

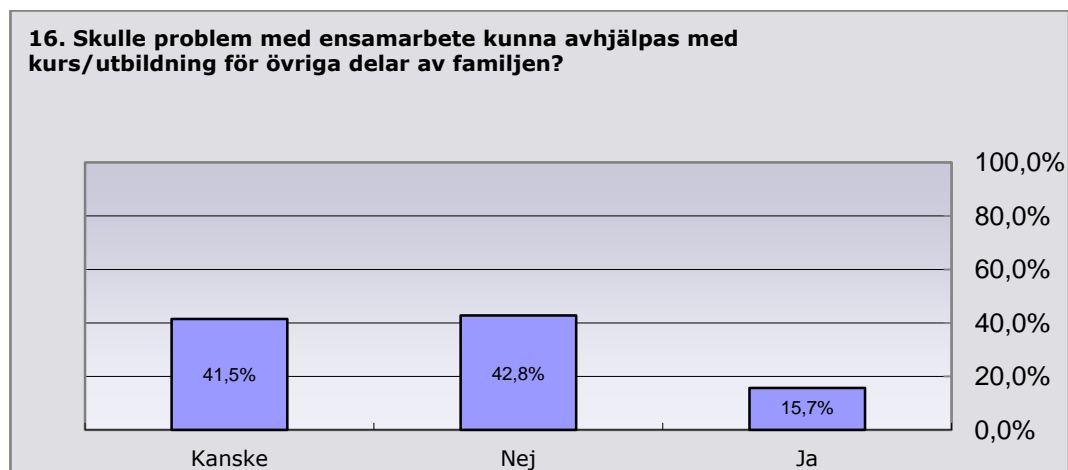
Figur 11 Antal timmar som uppskattningsvis läggs på ungskogsröjning på de svarandes fastigheter.

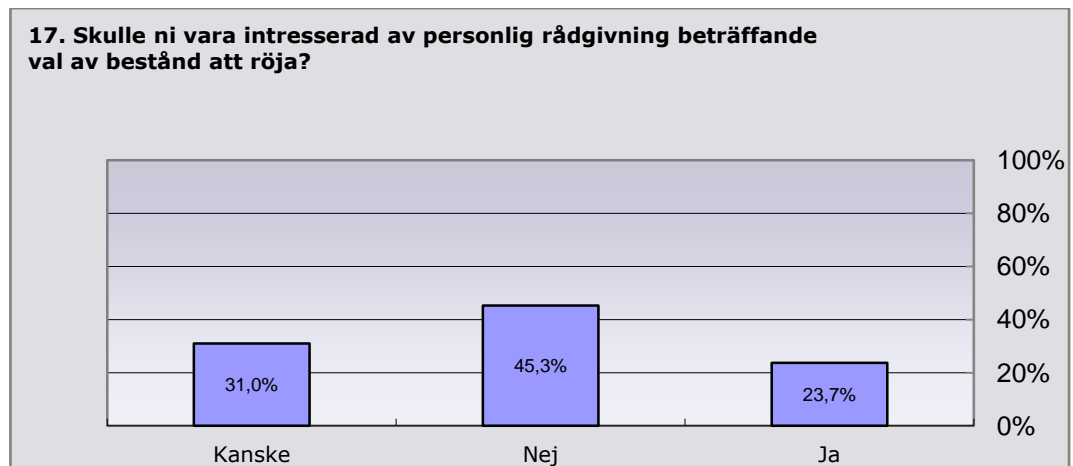
Figur 12 Timkostnad som de svarande finner rimlig för röjningsarbete.

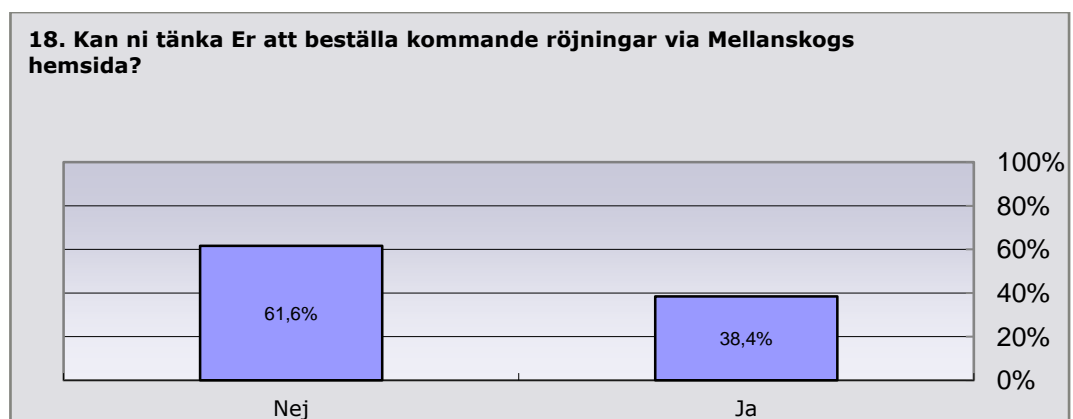
Figur 13 Andel av de svarande som anser att ensamarbete är ett problem vid ungskogsröjning.

Figur 14 Andel av de svarande som anser att problem med ensamarbete kan avhjälpas med utbildning för övriga delar av familjen.

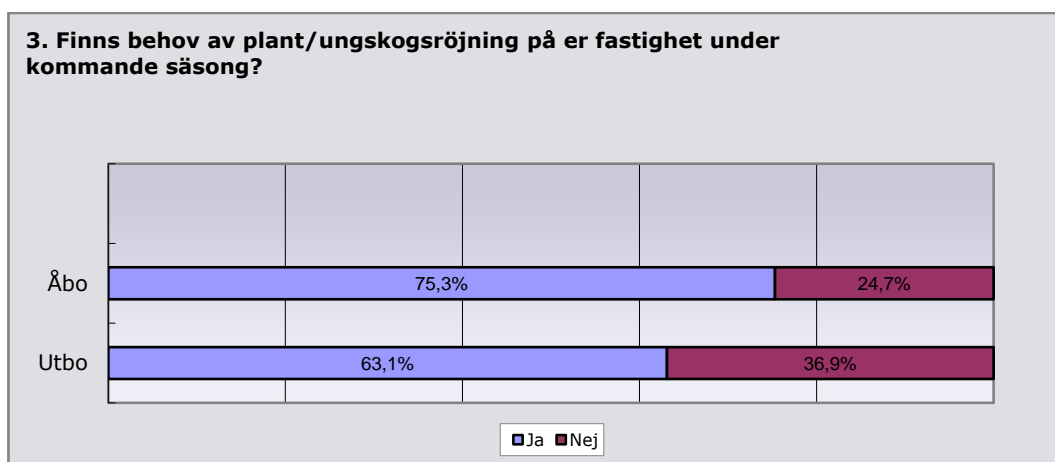
Figur 15 Andel av de svarande som skulle vara intresserade av personlig rådgivning beträffande val av bestånd att röja.

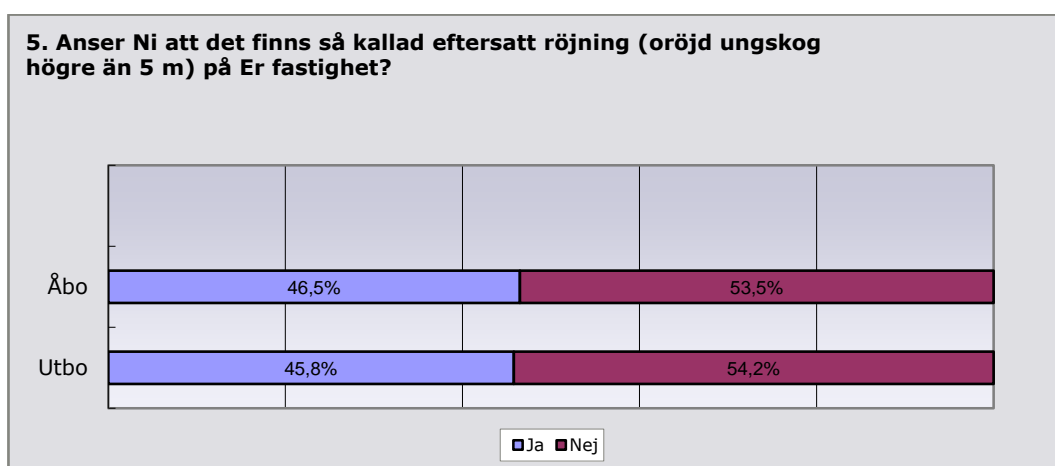
Figur 16 Andel av de svarande som kan tänka sig att beställa kommande röjningar via Mellanskogs hemsida.

Åbor respektive utbors svar på enkäten

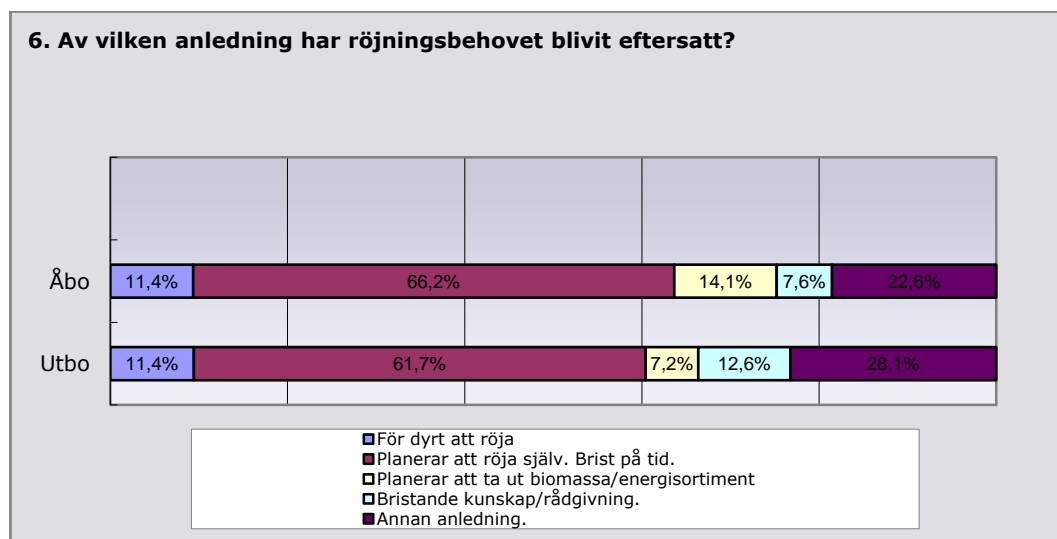
Följande serie diagram visar hur åbor respektive utbor har svarat på ett antal nyckelfrågor.

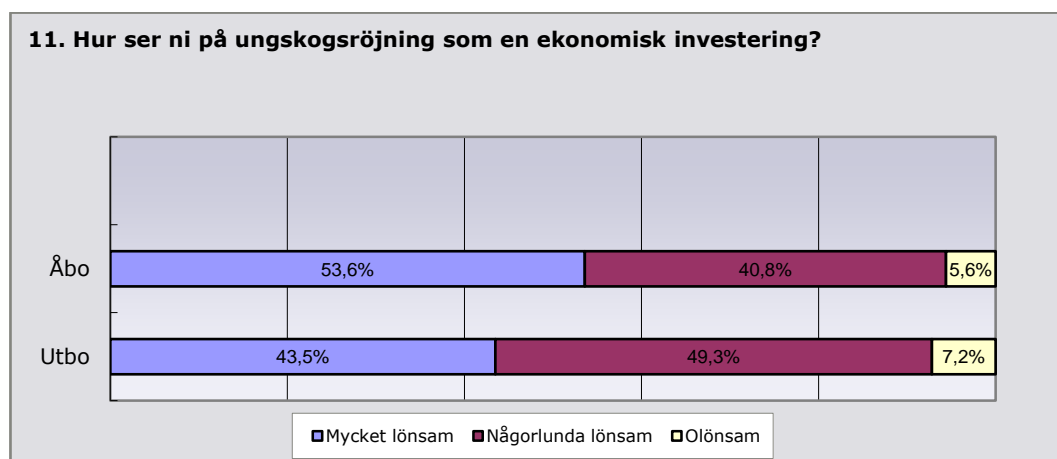
Figur 1 Behov av ungskogsröjning på Åbors respektive Utbors fastigheter bland de svarande. Medel för åbor var 7,65 ha, och medel för utbor var 8,23 ha.

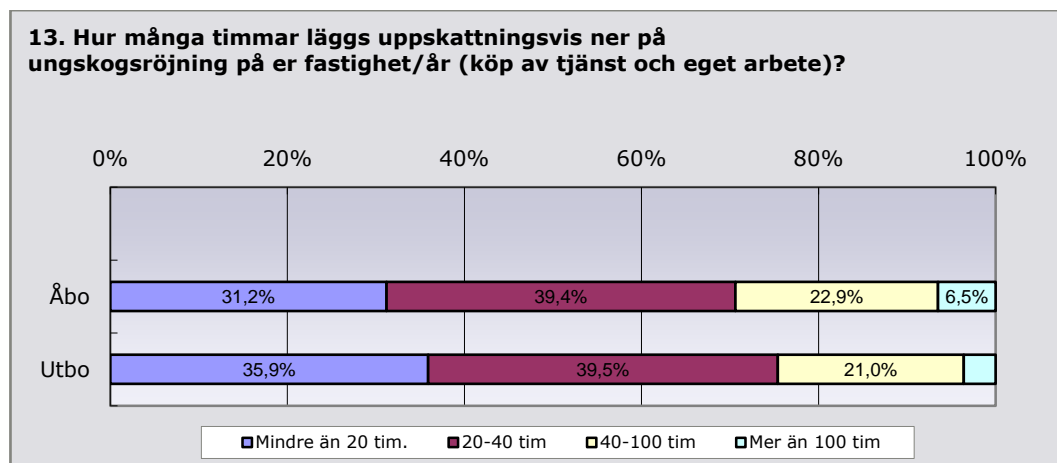
Figur 2 Andelen åbor respektive utbor som anser sig ha ett så kallat eftersatt röjningsbehov på sin fastighet bland de svarande.

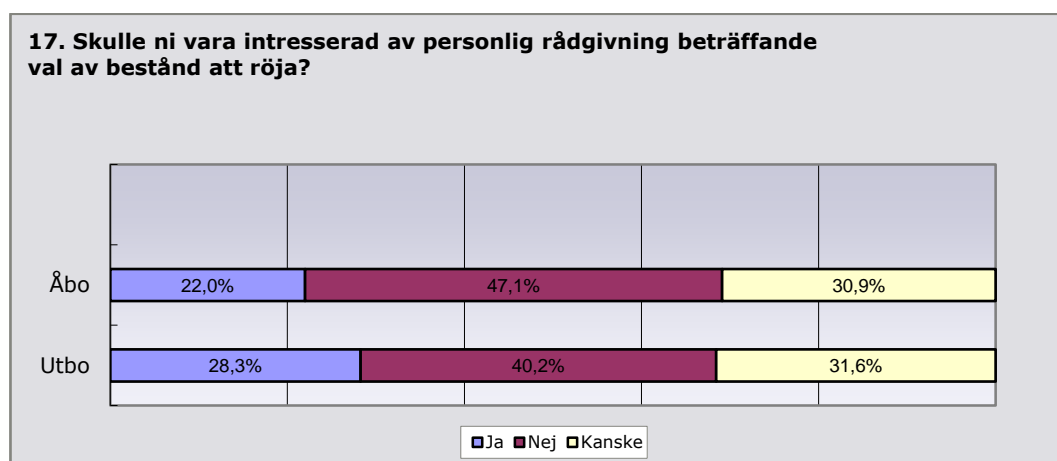
Figur 3 Vilken anledning åbor respektive utbor har angivit som grund för eftersatt röjningsbehov.

Figur 4 Hur åbor respektive utbor ser på ungskogsröjning som ekonomisk investering.

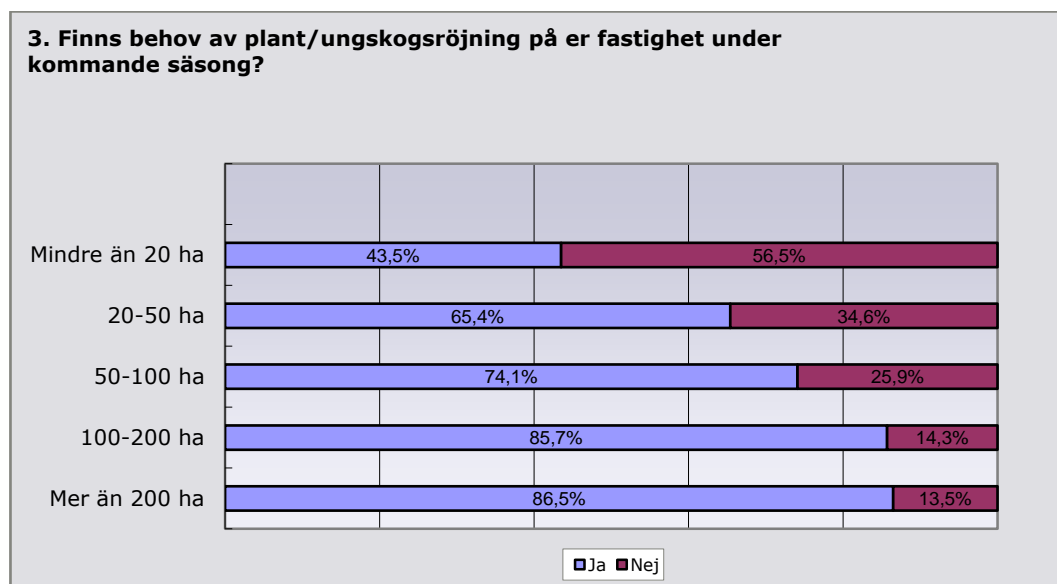
Figur 5 Hur många timmar som uppskattningsvis läggs på ungskogsröjning på åbors, respektive utbors fastigheter.

Figur 6 I vilken utsträckning åbor respektive utbor skulle vara intresserade av personlig rådgivning beträffande val av bestånd att röja.

Hur markägare fördelade per areal har svarat på enkäten

I diagrammen som följer illustreras hur markägare indelade efter areal har svarat på samma nyckelfrågor som studerades sett till åbo respektive utbo.

Figur 1 I vilken utsträckning markägare anser sig ha röjningsbehov under kommande säsong fördelat per fastighetens areal. Medelbehovet under kommande säsong var följande för de olika kategorierna.

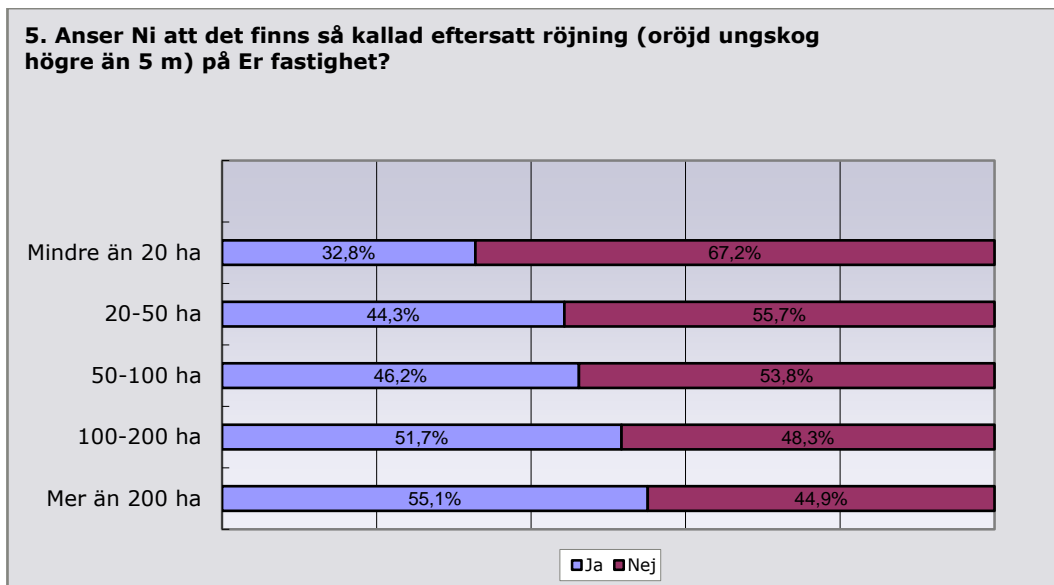
Mindre än 20 ha: 2,11.

20-50 ha: 4,04.

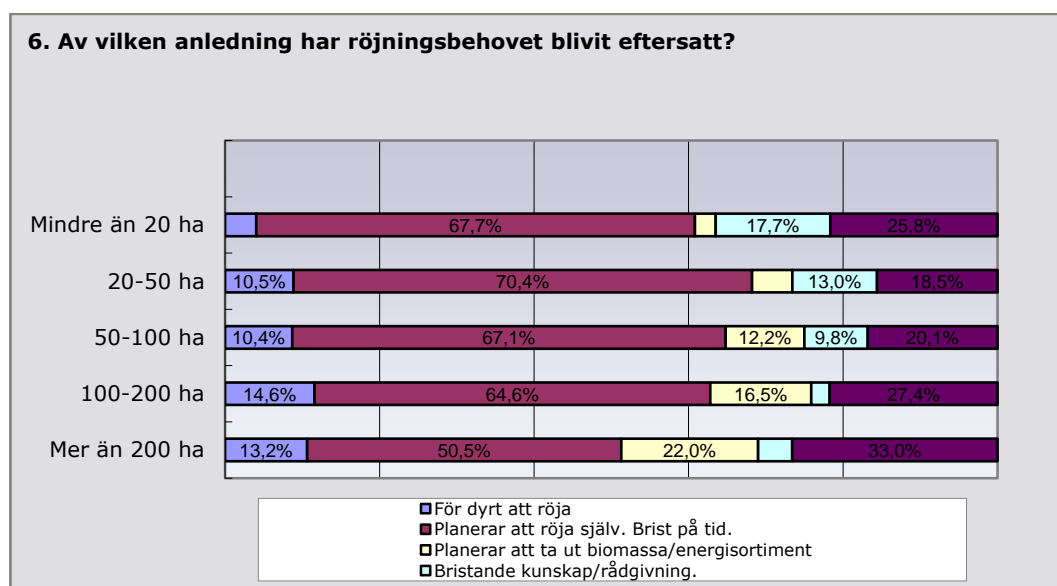
50-100 ha: 5,74.

100-200 ha: 8,97.

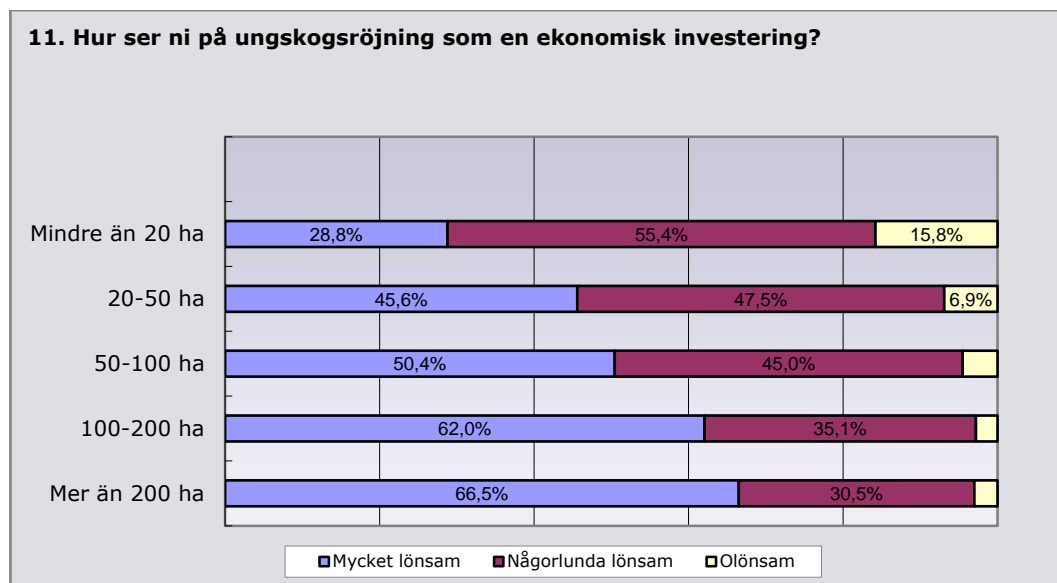
Mer än 200 ha: 18,58.

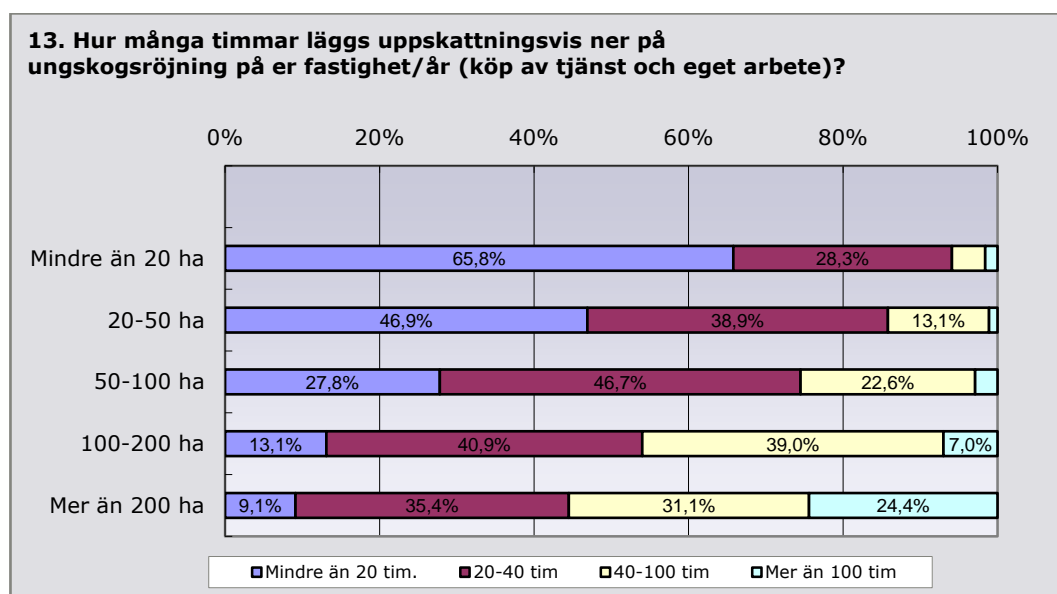
Figur 2 I vilken utsträckning de svarande anser sig ha eftersatt röjningsbehov på sin fastighet fördelat efter fastighetens areal. Medel för de olika kategorierna var följande uttryckt i ha.
Mindre än 20: 2,19.
20-50: 4,07.
50-100: 5,62.
100-200: 9,38.
Mer än 200: 15,99.

Figur 3 Angiven anledning till att röjningsbehovet blivit eftersatt fördelat efter fastighetens areal.

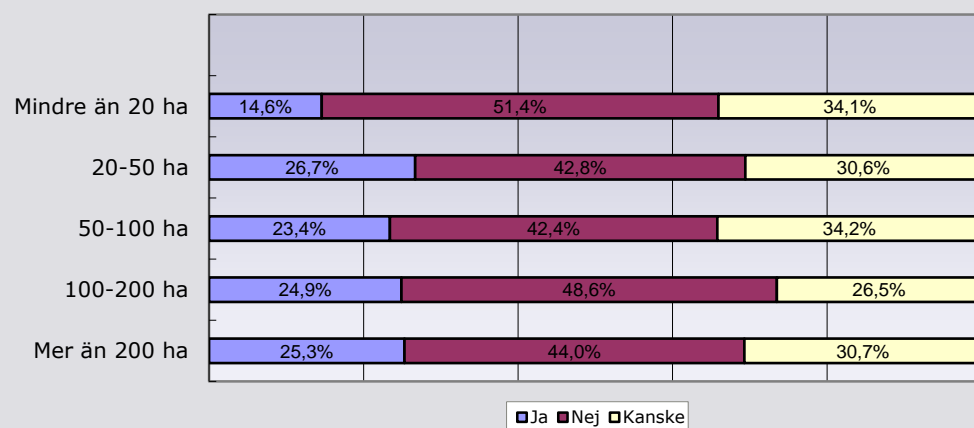

Figur 4 Hur de svarande ser på röjning som ekonomisk investering fördelat efter fastighetens areal.

Figur 5 Hur många timmar som uppskattningsvis läggs på ungskogsröjning på de svarandes fastigheter fördelat per areal.

17. Skulle ni vara intresserad av personlig rådgivning beträffande val av bestånd att röja?

Figur 6 Andel av de svarande som skulle vara intresserade av personlig rådgivning beträffande val av bestånd att röja fördelat efter fastighetens areal.